

2. Forceville Ch. Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitive framework: agendas for research / Ch. Forceville, E. Urlos-Aparisi // Multimodal metaphor. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2009. P. 19–44.
3. Лакофф Д., Джонсон М. Метафори, якими ми живемо / Пер. з англ. Н. Климчук, О. Головіна. Київ: Основи, 2004. 280 с.
4. Стежко Н.О. Метафора у науковому дискурсі: когнітивний аспект. Київ: Наукова думка, 2012. 190 с.
5. Чернявська В. Е. Дискурс та його структура. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. 310 с.

Бондарчук Олена Юріївна

кандидат філологічних наук, доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Карпевич А.М.

здобувачка другого рівня вищої освіти,
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПОНЯТТЄВИЙ СКЛАДНИК КОНЦЕПТУ “GELASSENHEIT” У НІМЕЦЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ

Інтерпретація поняття “*Gelassenheit*” у німецькій лінгвокультурі може мати різноманітні відтінки та аспекти, в залежності від виконавця, адже його можна класифікувати як емоційний концепт. За визначенням Н. Венжинович **концепт** (лат. *conceptus* – думка, поняття) – *термін, уведений для пояснення процесів мислення і пов’язаний з одиницями ментальних і/або психічних ресурсів людської свідомості; оперативна одиниця пам’яті й усієї картини світу (зокрема мовної); смисли, якими оперує людина в процесах мислення і які віддзеркалюють зміст досвіду і знань, результатів усієї людської діяльності, а також процесів пізнання світу у вигляді певних “квантів” знання* [2, с. 175]. Оскільки кожна людина суб’єктивно сприймає той чи інший концепт, є доцільним розглянути усі його компоненти, а саме поняттєвий складник, образний складник та оцінний складник. У нашому дослідженні ми зупинимось на першому, поняттєвому, складнику. Аналіз цієї лексеми повинен проводитись на кількох рівнях, а саме етап етимологічного аналізу, аналіз дефініцій ключового слова та аналіз синонімів. Для цього скористаємось словниками різного напрямлення.

Німецька лексема ***Gelassenheit*** є іменником жіночого роду та має форму лише однини. Її походження можна простежити через середньовірнонімецьке (mhd.) ***gelāzenheit***, яке мало значення *Gottergebenheit* – “відданість Богові”, “боговідданість”. Це слово, зі свого боку, розвинулося від середньовірнонім. прикметника ***gelāzen*** (сучас. *gelassen* – 1) “спокійний, стриманий, незворушний”; 2) “холоднокровний”). Останній бере початок із давньовірнонімецького (ahd.) префіксального дієслова ***gilāzan*** (IX ст.), яке означало “поводитися, триматися” (“*sich benehmen, gebärden*”) або “залишати, покидати щось, відпускати, відмовлятися від чогось” (“(er-, los-,

unter-, ver)lassen, sich niederlassen”). Відтак від нього в давньоверхньонімецькій (ahd.) і середньоверхньонімецькій (mhd.) утворилися форми дієприкметників *lāzan* та *lāzen*, відповідно, зі значенням “залишений” (сучасний відповідник – *lassen*) [5].

Важливо зазначити, що лексема **gelassen** мала особливе значення в мові містиків і пієтистів (прихильників пієтизму) у XVIII столітті, а саме “відданий Богу”, що буквально означало “той, хто “залишив, покинув” себе та світ і натомість віддав себе Богу”. Однак із часом вона втратила свій релігійний характер і набула більш загального сенсу “поміркований, стриманий в емоціях” (“*maßvoll in der Gemütsbewegung*”) [5].

Якщо звернутись до великого німецько-українського словника, поняття *Gelassenheit* тлумачиться в даному словнику наступним чином – *спокій, холодність, незворушність* [1, с. 271]. У лексикографічних джерелах сучасної німецької мови знаходимо такі визначення цієї лексеми: 1) *gelassene Haltung* [4]; 2) *gelassenes Wesen, Ruhe, Gleichmut* [7].

Досліджуваний іменник **Gelassenheit** має понад 33 синоніми, усі з яких можна розподілити на два синонімічні ряди відповідно до двох головних значень:

1. До першої групи зі значенням “поміркованість, внутрішній спокій і душевна рівновага” відносимо: *Ausgeglichenheit* (“врівноваженість”), *Beherrschtheit* (“самоконтроль”), *Beschaulichkeit* (“споглядальність, спокій”), *Besinnlichkeit* (“споглядання”), *Besonnenheit* (“розсудливість, вдумливість”), *Gemütsruhe* (“душевний спокій, самовладання”), *Gleichmut* (“незворушність, спокій”), *Gottergebenheit* (“відданість Богу”), *Serenität* (“безтурботність”) [3, 4, 5, 8]. Ці лексеми наголошують на здатності людини зберігати спокій, урівноваженість і стриманість у різних життєвих ситуаціях.

2. Друга група зі значенням “незацікавленість або ментальна відстороненість” включає: *Desinteresse* (“незацікавленість, байдужість”), *Gleichgültigkeit* (“байдужість, знеохота”), *Kaltblütigkeit* (“холоднокрівність”), *Überlegenheit* (“зверхність, вищість”), *Wurstigkeit* (“пофігізм”) [3, 4, 5, 8]. Ці слова описують відсутність емоцій і байдужість до подій навколо себе.

Аналіз лексикографічних джерел також дав змогу розгрупувати на дві категорії лексеми, протилежні за значенням до **Gelassenheit**, та утворити два антонімічні ряди:

1) *Nervosität* (“нервозність”), *Unruhe* (“занепокоєння, неспокій”), *Affekt* (“збудження”), *Jähzorn* (“раптовий напад гніву, люті”), *Überreizung* (“сильне роздратування”), *Überspanntheit* (“навіженство”), *Überspannung* (“перенапруга”), *Zorn* (“лють, гнів”);

2) *Interesse* (“зацікавленість”), *Aufgeregtheit* (“позитивна схвильованість”), *Erregung* (“збудження”), *Begierde* (“бажання, пристрасть”), *Beteiligung* (“залученість”), *Neugier* (“цікавість”) [8].

Цікавим є зазначити, що концепт **Gelassenheit** вивчав у своїй творчості німецький філософ-екзистенціаліст Мартін Хайдеггер. Він розглядав його, як сутність мислення, яке не призначене для репрезентації, що концептуалізується

як “медитативне мислення”. Медитативне мислення – це таке мислення, яке мислить істину буття, яке належить буттю і слухає його [6].

З проведеного аналізу різних інтерпретацій поняття *Gelassenheit* стає очевидним, що воно має нюанси, що впливає на його тлумачення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий німецько-український словник. Мюллер В. Видавничий дім “Чумацький шлях”: Київ, 2008. 787с.
2. Венжинович Н. Лінгвокультурологічний аспект мовознавчих досліджень : навч.-метод. посіб. до спецкурсу для студентів філолог. ф-ту / Н. Венжинович. 2-ге вид., допов. і перероб. Ужгород: ФОП Сабов А. М., 2021. 292 с.
3. Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm. *Digitalisierte Fassung im Wörterbuchnetz des Trier Center for Digital Humanities, Version 01/23*. URL: <https://www.woerterbuchnetz.de/DWB> (дата звернення: 08.10.2024).
4. Duden. Deutsches Universalwörterbuch. URL: <http://www.duden.de> (дата звернення: 08.10.2024).
5. DWDS – Digitales Wörterbuch der Deutschen Sprache. URL: <http://www.dwds.de> (дата звернення: 08.10.2024).
6. Heidegger, M. *Gelassenheit*. S. 9–28. Pfullingen: Günther Neske, 1959.
7. Wahrig Deutsches Wörterbuch / comp. by G. Wahrig. München: Bertelsmann Lexikon Verlag, 2002. 1452 p.
8. Wiktionary. Das Freie Wörterbuch. URL: <https://de.wiktionary.org/wiki> (дата звернення: 08.10.2024).

Дуброва Оксана Володимирівна

*кандидат філологічних наук, доцент,
Бердянський державний педагогічний університет*

QUEER LANGUAGE AS SELF-IDENTIFICATION IN ENGLISH-SPEAKING AUTHORS' WORKS

The emergence of queer theory in the early 1990s occurred against the backdrop of significant changes in the American LGBTQ movement, accompanied by internal contradictions and debates. The mainstream activists sought to achieve full integration into society through legislative guarantees of equal rights and overcoming prejudices against homosexuality. Their key objectives were securing the rights for gays and lesbians to marry, freely access goods and services, and serve in the military. They dreamed that homosexual individuals could step away from political struggle and live ordinary middle-class lives.

However, this position faced disagreement from some activists who envisioned the path to freedom much more broadly. They emphasized that the very social institutions that the LGBTQ mainstream sought to join create and maintain various forms of discrimination. They pointed out that marriage as an institution reinforces standards of privacy and monogamy that inhibit the fight for sexual rights and marginalizes people who choose non-monogamous relationships. In their view, the